

Lee Chia-Ying

En bra dag
att stoppa
huvudet
i ugnen

Översättning av *Anna Gustafsson Chen*

WAHLSTRÖM & WIDSTRAND

Sponsored by Ministry of Culture, Republic of China (Taiwan)

Till Lin Su-Ying / 獻給 林素鶯 女士

Wahlström & Widstrand
Box 3159, 103 63 Stockholm
www.wwd.se
info@wwd.se

ISBN 978-91-46-24402-8

COPYRIGHT © 2024 by Lee Chia-Ying / 李佳穎

Swedish edition arranged with Revolution-Star Publishing
and Creation Co., Ltd. through Emily Books Agency and
Casanovas & Lynch Literary Agency.

ORIGINALET TITEL 進烤箱的好日子

ÖVERSÄTTNING Anna Gustafsson Chen

OMSLAGSILLUSTRATION Chia-Lin Wu / 吳佳璘

OMSLAG Olga Nycander

FÖRSTA TRYCKNINGEN

TRYCK ScandBook, EU 2026

Det var när jag började tvivla på att skönlitteratur är fiktion som det först slog mig att jag lika gärna kunde skriva mina memoarer.

Jag hade hela tiden betraktat mig själv som romanförfattare och var mycket skeptisk till memoarer och biografier. Jag kanske kan formulera det så här: som jag såg det var det bara en sak som skilde romaner och memoarer åt, nämligen ”sanningen”. Memoarförfattare berättar om händelser som faktiskt har inträffat, ”sanningen” utgör själva kärnan i deras arbete och de kan bara skriva sånt som de uppfattar som sant. Om de inte klarar det – det vill säga, om de ljuger eller lägger till detaljer som de själva har fantiserat ihop – har de svikit den enda överenskommelse som finns mellan dem och läsarna, och då har de misslyckats med sin uppgift. Det är inte läsarens sak att försöka hjälpa dem genom att börja betrakta memoarerna som skönlitteratur, och det gör dem verkligen inte till skönlitterära författare, bara usla memoarskrivare.

I en roman använder man en massa olika knep för att knåda ihop sånt som har hänt och sånt som inte har hänt till en och samma deg, och en skönlitterär författare behöver inte bry sig om textens sanningshalt. Den som

frågar en författare om det som står i en roman är sant borde bli för evigt fördömd.

Att skriva en biografi är att förhandla med djävulen, för om den blir lyckad eller ej beror på huvudpersonens charm och levnadslott. Med det menar jag hennes öde, det hon har varit med om. Det är väl därför folk ofta har den felaktiga uppfattningen att det bara är kändisar eller gamlingar som skriver sina memoarer. Gamla människor har ju hunnit uppleva en del i sina liv och kändisar är oftast karismatiska. Men så länge man inte är angelägen om att få läsare kan varenda människa skriva en självbiografi (faktum är att man kan skriva vad som helst om man inte bryr sig om ifall någon läser det).

Flannery O'Connor sa: "Varje människa som överlever barndomen har tillräckligt med stoff för att det ska räcka resten av livet." Tänker man på det sättet varken kan eller bör en memoarförfattare utvecklas, det enda som krävs är att hon har ett bra minne.

Jag kommer inte ihåg när jag först började skriva *En okänd skakar hans dunkande huvud*. Till dags dato innehåller dokumentet 8 328 ord och består av närmare 15 A4-sidor. Om jag skrev ut dem skulle det inte bli mer än en liten broschyr med ett synopsis. Att det går så långsamt beror på att jag är rädd för att smussla in mig själv i mina romangestalter. När jag hade skrivit de första 5 000 orden insåg jag att 72,63 procent av huvudpersonens erfarenheter var mina egna, och när jag var uppe i 10 000 ord var hennes sätt att tala, hennes reaktioner på omvärlden och det hon valde att se eller inte se helt och hållet jag. När

jag hade kämpat mig upp i 40 000 ord och – för vilken gång i ordningen vet jag inte – läste igenom texten, insåg jag plötsligt att jag aldrig skulle ha kunnat veta vad hon faktiskt tänkte och kände om hon verkligen hade varit en egen, separat person. Alltså strök jag alla meningar där berättaren använde uttryck som ”tyckte hon”, ”tänkte hon”, ”hon kände”, ”hon hoppades”, ”hon visste”. Sedan avlägsnade jag alla som innehöll ord i stil med ”borde”, ”förstod”, ”avsiktligt” och ”ofrivilligt” också. Jag raderade de stycken som innehöll en allvetande berättare eller övertydliga jämförelser och metaforer, och till sist tog jag till och med bort adverb som ”dumt”, ”tråkigt”, ”gripande” och ”trofast”. Jag funderade på om jag skulle stryka ordet ”okänd” i romanens titel. Till slut återstod bara en fjärdedel av texten. Jag började bli rätt less på hela projektet, som nu mest liknade en 24-timmars livesändning av någon trist videobloggare som knappt gav ifrån sig en fjärt en gång, bara vaknade, satte sig vid matbordet, plockade upp ätpinnarna och blinkade mot kameran. När hon gick och lade sig på kvällen ropade hon: ”Klart!” och så var det över. Om jag ska vara ärlig var hela texten outhärdligt tråkig.

Jag är inte säker på att mitt liv är så mycket mer spännande än den där videobloggarens, men jag tror att O'Connor hade rätt: har man överlevt barndomen har man tillräckligt med saker att skriva om för att det ska räcka resten av livet. Någon gång ska jag bli färdig med romanen, men jag hade kommit till en punkt då jag var ordentligt trött på att traska runt i texten hela dagarna,

begränsad av romankaraktärernas personliga pronomen och sätt att se och uppleva historien. Jag hade försökt att inte göra den till en berättelse om mig själv men misslyckats, och jag ville vila från det skönlitterära skrivandet ett tag. Det var då det slog mig: Om jag inte kunde förhindra att mitt eget jag sipprade in i romangestalterna kunde jag lika gärna skriva mina memoarer.

När jag gick i fjärde klass skilde sig mina föräldrar. De hade inte visat minsta tecken på att det var på gång, så länge jag kan minnas hade de alltid verkat komma bra överens. Det var bara några få gånger, då jag kom ut ur sovrummet sent på kvällen och såg dem sitta i vardagsrummet med några högar papper framför sig på soffbordet, som jag plötsligt tyckte att något kändes fel utan att kunna sätta fingret på vad. Jag trodde att det berodde på att tv:n inte var påslagen. Det kanske låter otroligt, men innan de avslöjade att de tänkte skiljas hade jag aldrig hört dem gräla, inte en endaste gång.

Jag hade en klasskamrat som hette Chou Ke-Yi. Ibland var hon på dåligt humör när hon kom till skolan på morgnarna och när jag frågade vad som hade hänt sa hon: "Mamma och pappa grälade så mycket igår kväll, jag har inte sovit tillräckligt." Det var ett så väldigt vuxet svar. Inga ungar i fyran brydde sig väl om ifall de hade fått nog med sömn? Hade man inte sovit tillräckligt betydde det att man hade gått och lagt sig sent, och det var man ju snarast stolt över. "Varför då?" frågade jag.

"Jag satt innanför sovrumsdörren hela kvällen och höll koll på att pappa inte slog ihjäl mamma. Men till slut somnade de och då gick jag och lade mig", sa Chou Ke-Yi. Det var ett svar som låg bortom hela min föreställningsvärld, och jag visste inte vad jag skulle säga.

En gång, lite senare, när jag var hemma hos henne och vi lekte med klippdockor i hennes rum, hörde vi plötsligt hennes pappa vråla ute i vardagsrummet. Han var hemma hela dagarna, medan Chou Ke-Yis mamma hjälpte till på en liten restaurang i närheten. Det var Chou Ke-Yi som använde uttrycket "hjälp till". Det lät ungefär som om hennes mamma hade sovit och ätit och tittat färdigt på tv och sedan gått ut för att ta en nypa luft, och då råkat stöta ihop med grannarna som bett henne hjälpa dem att röra om i grytorna en stund. Men när jag nu tänker på saken inser jag att hon i själva verket måste ha varit restaurangens kock och att det var hon som ensam försörjde hela familjen. Den som faktiskt borde ha "hjälp till" var Chou Ke-Yis pappa. Om Chou Ke-Yis mamma råkade vara hemma när jag kom dit gav hon oss några flottiga 10-yuanmynt och sa åt oss att gå ut och köpa läsk.

Den här gången hade Chou Ke-Yis pappa suttit i en fåtölj i vardagsrummet när vi kom in, och hela soffbordet var fullt av ölburkar. Det låg några på golvet också. Chou Ke-Yi hade dragit med mig in på rummet innan jag ens hunnit hälsa på honom. Det dröjde inte länge förrän vi hörde det där vrålet. Chou Ke-Yi reste sig, och det såg ut som om hon tänkte låsa dörren, men där fanns inget dörrhandtag, bara ett hål ungefär lika stort som en knytnäve. Man kunde kika ut genom det. Hon plockade upp en liten leksaksgris som hon fiskat upp i någon kloautomat och stoppade den i hålet. Föräldrarnas röster tycktes plötsligt komma långt bortifrån men gick ändå att höra mycket tydligt, för det fanns ett hål i väggen vid sidan om dörren också.

Det var första gången jag hörde någon annans föräldrar gråla. Det var en sån där sak man ofta hörde talas om, men att faktiskt vara med om det var lika sällsynt som att med egna ögon

se en havssköldpadda lägga ägg. Vuxna brukade alltid stänga dörren om sig när de bråkade och andra kanske hörde sina egna föräldrar skrika åt varandra ibland, men jag hade aldrig varit med om det. Den där första gången som jag blev vittne till Chou Ke-Yis föräldrars gräl vräkte hennes pappa ur sig otidigheter i minst tre minuter, och till sist tyckte jag nästan att de långa harangerna började likna ett slags sång. ”Gå och dö då! Gå och dö!” skrek Chou Ke-Yis mamma gällt. ”Hoppas magen sväller upp på dig och du dör!” Sedan gav hon ifrån sig ett långt skrik och jag hörde ljudet av dova dunsar. Jag stirrade skräckslagen på Chou Ke-Yi, som bara ryckte på axlarna. ”Jag kommer att tro på allt du säger i framtiden”, tänkte jag.

Mina föräldrar bråkade på ett helt annat sätt än Chou Ke-Yis. Enligt mamma grälade de inte överhuvudtaget, de kommunicerade.

Det minsta man kan begära av en memoarförfattare som vill hålla sig till sanningen är att hon informerar personerna som nämns i texten om vad hon gör. Jag är tvungen att låta Chou Ke-Yi läsa det jag har skrivit, så att hon kan bekräfta att texten inte innehåller några fel. Problemet är att vi bara var klasskamrater i trean och fyran, och att jag inte har träffat henne sedan klassindelningen gjordes om i femman och vi skildes åt. Den enda vän från grundskolan som jag fortfarande har kontakt med heter Hsu Wen-Fang och gick i samma klass som jag i femman och sexan, och den kontakten består egentligen bara av att vi är vänner på Facebook. Det fanns tolv klasser i varje årskurs på min grundskola, så det är mycket möjligt att Hsu Wen-Fang inte har någon aning om vem Chou Ke-Yi är.

Jag slänger iväg ett meddelande till henne och frågar om hon möjligen känner Chou Ke-Yi. Till min förvåning svarar hon nästan genast: ”Tyvärr inte.” Jag funderar en stund och frågar sedan: ”Har du kontakt med någon av de andra som gick på mellanstadiet samtidigt som vi?” Hon svarar: ”Tyvärr inte.”

På Facebook finns ett dussin ”Chou Ke-Yi”, men ingen av dem liknar flickan jag minns. Jag skriver till

de tre som verkar ha aktiva konton: ”Hej! Gick du på Paikungskolan?” Så blinkar skärmen till och jag får ett meddelande från Hsu Wen-Fang: ”Du då?” Jag knappar in ett: ”Nej, inte jag heller” på meddelanderaden, och just som jag ska skicka iväg det får jag en idé.